

Per Hofman Hansen

Holger Drachmann på Fanø

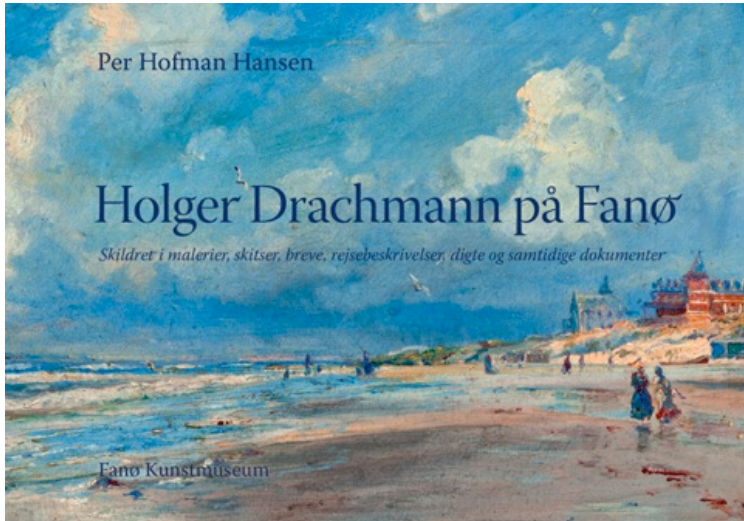
Skildret i malerier, skitser, breve, rejsebeskrivelser, digte og samtidige dokumenter.

Udgivet af Fanø Kunstmuseum 2015. Mail: post@fanoekunstmuseum.dk

ISBN 978-87-993729-1-1. 176 illustrerede sider.

Dansk resumé

På Fanø Kunstmuseum kan man se omkring 30 smukke blyantsskitser udført af den danske marinemaler og digter Holger Drachmann. Det er skitser, som han under ophold på Fanø udførte i 1893 og 1894. Blandt skitserne finder man motiver fra havnen i Nordby med fiskerbåde, stolte sejlskibe, postdamperen til Esbjerg og fanøkvinder, der driver køer på græs. Fra de nyopførte kurhoteller ved Fanø Nordsøbad finder man motiver med strandkurve, badevogne og badegæster i strid blæst. På en tur til

Sønderho har Drachmann tegnet vindomsuste klitter med knejsende sømærker og den gamle stubmølle, som brændte året efter.

Holger Drachmann (1846-1908) var på sit livs højdepunkt genstand for en fantastisk popularitet og på mange måder også både en meget synlig og en meget berygtet digter. Han førte sig frem som den store "Dannerskjald", og hans bohemeagtige livsstil og meget brogede ægteskabsforhold gjorde, at store dele af borgerskabet foragtede ham.

Hans forfatterskab var meget omfattende og alsidig. Fra debut'en i 1872 til kort for sin død nåede han at udgive omkring 60 bøger, teaterstykker og melodramaer, hvoraf "Der var engang" bør nævnes.

I sin barndom og ungdom færdes han meget ved den danske marines havn i København blandt matroser og skibe. Da han var født med et naturtalent for at tegne, kastede han sig tidligt over maritime motiver. Efter sin studentereksamen besøgte han Bornholm i Østersøen, hvor havet med stolte skibe i høj sø blev yndede motiver. Derfor søgte han ind på Det kongelige danske Kunstakademi, hvor han fik den dygtige professor, marinemaler C.F. Sørensen som læremester.

Det var med stor sandsynlighed C.F. Sørensen, som inspirerede Drachmann til at tage til Fanø, idet Sørensen helt tilbage i 1847 havde malet adskillige billeder med motiver fra Jyllands vestkyst. Fra Fanø kendes motiver fra 1850'erne, hvoraf enkelte kan ses på Fanø Kunstmuseum.

I september 1875 tog Drachmann på en længere rejse langs den daværende "nye" dansk-tyske grænse fra 1864, det vestlige Jylland og Vadehavsøerne, herunder også Fanø. Herfra foreligger

der desværre hverken skitser eller malerier fra Drachmanns hånd, men fra rejsen blev han inspireret til digtsamlingen *Dæmpede Melodier*, der udkom i november 1875, og som er forsynet med mange smukke træsnit med motiver fra vestkysten af Jylland.

Anden gang Drachmann besøgte Fanø var i 1883. På det tidspunkt havde han allerede ét forlist ægteskab og to børn bag sig. I 1879 var han blevet gift for anden gang, og havde nu yderligere to børn. Den omskiftelige tilværelse, hans meget svingende sind, et skrøbeligt helbred og en evig dårlig økonomi gjorde, at Drachmann i lange perioder var syg og hæmmet af dårlige nerver.

På grund af hans "*angrebne Nervesystem*" tog han og hustruen Emmy derfor på en rekreationsrejse til Fanø. Her blev de imidlertid kun nogle få dage, da "*Vejret var afskyeligt, og Badegæsterne var som Vejret*", som Drachmann udtrykte det i et brev hjem til sin forlægger i København. Fra Fanø tog de videre til Bremen, for at prøve Nordsøbadene på de østfrisiske øer, Norderney, Borkum og andre. Fra Bremen tog Emmy tilbage til København, medens Drachmanns fortsatte til Oostende i Belgien.

Fra besøget i 1883 kender vi en enkelt skitse med motiv fra havnen i Nordby.

Forrest i billedet ses en evert med sidesværd ladet med stykgods, der kunne være leveret fra købmænd i Varde eller en af herregårdene inde i Jylland. Ude i sejlløbet ligger en brig, og da vi er midt på sommeren, hvor ellers alle skibe er draget ud på havene, kunne det være en nybygning fra skibsværftet i Nordby. I baggrunden ses Fanø Krogaard, hvor Drachmann og frue formentlig har overnattet. (Original i Struer Museum).

Der skulle gå ni år, inden Drachmann igen besøgte Fanø. I de mellemliggende år havde meget ændret sig. Endnu to børn var kommet til verden, hans helbred var fortsat skrøbeligt, økonomien elendig og hans dårlige nerver til stadighed en belastning.

I 1887, da Drachmann nu var 40 år, havde han på en cafe chantant på Frederiksberg i København mødt den 21-årige syngepige Amanda Nilsson, som han blev meget forelsket i. I den følgende halve snes år var hans skæbnetråde sammenflettede med hendes, og med hende begyndte et nyt afsnit af hans liv og en ny blomstring i hans digtning.

Forholdet mellem de to skabte stor forargelse blandt borgerskabet i København, og situationen blev derfor efterhånden så uudholdelig, at de i en årrække valgte at slå sig ned i Hamborg. For at tjene til livets ophold genoptog Drachmann her maleriet fra sine unge dage, og Amanda sang på de små knejper i St. Pauli. I Hamborg blev Drachmann som kunstner og boheme feteret af byens betydende og indflydelsesrige skibsredere og finansfolk. En af Drachmanns venner har engang beskrevet det således: *"Hvad Drachmann angår, så er han ikke blot meget læst, men i de forløbne år er han i det rent ydre blevet en af Hamborgs mest kendte mænd. Dette vil enhver bemærke, der spadserer med ham ned ad Jungfernstieg"*. Blandt bekendtskabet var Albert Ballin, der var direktør for det store rederi Hamburg-Amerika-Linien (HAPAG), skibsreder A.W. Lohmann, arkitekterne Janda og Puttfarcken og ikke mindst den tysk-østrigske financier Sigmund Weisz.

Badelivet og turismen på Fanø havde op gennem 1880'erne været af et ganske beskedent omfang, og den omsiggribende diskussion ude i Europa om *"havets helsebringende indflydelse"* var endnu ikke nået til Fanø. Rundt omkring i Europa fandtes der allerede mondæne badehoteller og kurbade på f.eks. Föhr og Neuwerk, ved Scheveningen i Holland, Oostende i Belgien og Brighton i England. Sådanne pompøse anlæg af international karakter fandtes endnu ikke ved den danske del af Nordsøens brede, hvide strand, men både den nystiftede danske turistforening og entreprenante folk havde store planer herom, således også folk i Berlin og Hamborg. En af dem var netop Sigmund Weisz, der kunne se, at han kunne bruge Drachmann til at åbne dørene hos indflydelsesrige kulturpersonligheder som forfatteren Georg Brandes og Peter Nansen, der var redaktør ved den toneangivende hovedstadsavis Politiken.

Carl Lochers tegning af Kurhotellet, der blev gengivet i "Illustreret Tidende".

I løbet af ganske kort tid lykkedes det at skabe det økonomiske fundament for etablering af det første store byggeri ved Fanø Nordsøbad, og den 22. juni 1892 kunne det fornemme

"Kurhotellet" – netop tegnet af arkitekterne Janda og Puttfarcken – indvies ved en overdådig festlighed. Både fra København og fra Hamborg, hvorfra også Drachmann ankom, var der til Esbjerg ankommet fornemme gæster med særtog i salonvogne, hvor der serveredes champagne. I en reportage fra festlighederne i Politiken et par dage senere hed det: *"Maden var virkelig superb. Det ville være vanskeligt i København at skaffe mere lukullisk bespisning til så mange mennesker. 'Fanø Nordsøbad' har da også som køkkenchef en berømt Hamborger-kok. Mest Lykke af de mange talere gjorde Drachmanns galante hyldest til selskabets straalende og elskværdige værtinde, Grevinde Raben-Levetzau"*.

Fra dagene omkring indvielsen har vi desværre ingen billeder udført af Drachmann, men hans gode ven og elev, maleren Carl Locher var inviteret med til festen og tegnede motiver til det populære tidsskrift "Illustreret Tidende".

Efter festlighederne vendte Drachmann tilbage til Hamborg, hvorfra han i efteråret skrev gribende reportager til de københavnske aviser om koleraens hærgen i Hamborg. Samme år blev Drachmann separeret fra sin hustru Emmy, som stod tilbage med fire børn.

Hele 1893 var Drachmann plaget af dårlige nerver, hvorfor han blev anbefalet at tage den med ro. Derfor tog han i oktober ophold på Fanø for at hvile sig, skrive, tegne og male. Fra hans mange breve til Amanda, som findes i Det kongelige Bibliotek i København, ved vi, at det blev til adskillige skitser og en del oliemalerier: *"Jeg arbejder flittigt – mere end jeg kan tåle – og jeg véd godt, at der kommer en trætheds reaktion ovenpå. Men jeg vil nu igennem med disse Billeder – og desuden virker søen og luften omtrent som den gode flaske vin, du drak på min fødselsdag. – Vejret er på en måde umuligt – blæst, regn, tåge, ¼ times sol og atter tåge – og alligevel så velgørende"*.

Under opholdet kom Sigmund Weisz sammen med en delegation investorer på besøg med henblik på bygning af endnu et kurhotel. Om besøget skrev Drachmann hjem til Amanda den 11. oktober: *"I morgen kommer vor 'frelsende engel' i skikkelse af bankier Weisz med hele tolv (ikke apostle) men rige Berlinere, der skal tage 'det verdensberømte badested' Fanø i øjesyn. Derfor har jeg arbejdet så flittig. Gid de ville købe et par malerier! Amen!"* Men nej, de rige Berlinere købte ingen af Drachmanns billeder.

Sidst i oktober rejste Drachmann tilbage til Hamborg. Ibrugtagningen af *Kurhotellet* i 1892 efterfulgtes af det noget mindre *Strandhotellet* i sommeren 1893, og samme sommer påbegyndtes opførelsen af det imponerende *Hotel Kongen af Danmark*, som det var planen skulle indvies med maner i pinsen 1894. Også hertil var Drachmann sammen med andre store personligheder inviteret.

Men allerede fra slutningen af april havde Drachmann taget ophold på Fanø; et ophold der med et par mindre afbrydelser varede i omkring halvanden måned frem til midt i juni. Ud over at skrive, tegne og male var han ivrigt optaget af det maritime miljø og fulgte levende med i livet ved havnen, ikke mindst når der kom større sejlskibe på besøg.

Den helt store oplevelse fik han, da han den 6. juni fik lejlighed til at tage med hjuldamperen *Koldinghus* på en sejlads fra Esbjerg over Nordsøen til Parkeston og tilbage. Herfra skrev Drachmann til Amanda: *"Saa kom vi da over Nordsøen, og jeg har sat Foden paa Old Englands Grund – og dér ser i Grunden ud akkurat som ved Øresund – kun at Stranden er bredere, Husene mere stive – og Menneskene taler Engelsk. Dagen i går tilbragte jeg næsten udelukkende paa*

Dækket. Det blæste en halv Storm – Søerne slæbte deres lange lyse Haar efter sig – jeg maledede engelske Fiskerkuttere – var den eneste af Passagererne, som lod Middagsmaden vederfares Retfærdighed i min brave Ven Kaptajn Thomsens Selskab”.

Dermed var det femte besøg på Fanø slut. Den 16. juni forlod Drachmann Fanø for sidste gang. Men de mange indtryk blev til en stor rejseskildring ”*Fanø, o Fanø*” trykt i det danske tidsskrift *Tilskueren* i juli-august-nummeret 1894.

Igen i 1894 inviterede Sigmund Weisz prominente gæster til besøg på Fanø, herunder også både Drachmann, Brandes og Peter Nansen, men Drachmann undslod sig. Driften af kurhotellerne havde været særdeles kostbar, og økonomien viste sig at være katastrofal. Derfor forhandlede Weisz med flere parter i både Berlin, København og London om ny kapital, men forhandlingerne mislykkedes, og en katastrofe var uundgåelig. Året efter den 29. maj 1896 skød Weisz sig på sit kontor i Hamborg kun 39 år gammel; en konkurs af Nordøbadet var uundgåelig, og nye kræfter måtte til, men det er en anden historie.

Drachmann var nu for længst over alle bjerge. Helbredet var stadig miserabelt, og endnu engang forsøgte han at få styr på nerverne. Alting har imidlertid en ende, også forholdet til hans elskede muse, Amanda, som gennem 10 år havde tryllebundet og inspireret ham til det bedste, han skrev, og som gennem de mange breve tilmed har givet os et enestående kendskab til Drachmanns ophold på Fanø.

Under et ophold i København i foråret 1897 havde han ved en animeret kunstnerfest truffet den ung norsk visesangerinde Bokken Lasson. – Som han havde svigtet sin Emma i 1887, svigtede han nu sin Amanda, og det blev til endnu et svigt, før denne ”*Livsrusens Elsker*” og ”*Havets Sanger*”, Holger Drachmann, i 1908 døde kun 61 år gammel.

Dette danske resumé is identisk med det tyske og engelske resumé i min bog ”Holger Drachmann på Fanø”.

Se også min hjemmeside www.aldus.dk/fanoe/drachmann

Per Hofman Hansen
perhofman-snabel-a-gmail-dot-com
December 2015. Opdateret marts 2018.